

Rezumatul proiectului:

20.70086.13/COV Atenuarea impactului negativ al pandemiei COVID-19 asupra funcționalității instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova (FUNCOV)

Proiectul 20.70086.13/COV Atenuarea impactului negativ al pandemiei COVID-19 asupra funcționalității instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova (FUNCOV), conducătorul proiectului: dr. hab., conf. univ. SPRINCEAN Serghei a fost implementat în cadrul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice în perioada iulie 2020 – iunie 2021.

Scopul a constat în identificarea căilor și posibilităților de a consolida, în condițiile crizei cauzate de pandemia Covid-19, capacitățile instituționale și operaționale ale funcționalității instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova. Scopul a fost atins prin valorificarea eficientă a potențialului de cercetare din ICJPS prin sporirea calitativă a fundamentării științifice și propunerii de soluții eficiente pentru consolidarea sustenabilităților în contextul necesității și oportunităților de modernizare a societății din RM prin dezvoltare și democratizare, pentru a asigura o depășire rapidă a dificultăților sociopolitice sistemice din RM, amplificate în condițiile crizei cauzate de pandemia Covid-19, pentru a se realiza o creștere rapidă a nivelului de trai și a bunăstării societății din Republica Moldova.

Proiectul a cuprins următoarele activități:

1. Acumularea, analiza și sinteza datelor empirice și a studiilor privind criza cauzată de pandemia Covid-1, necesare pentru buna desfășurare a proiectului și pentru elaborarea adecvată a metodologiei studiului.
2. Elaborarea, editarea și publicarea rezultatelor cercetării în monografiile colective:
 - a. Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 19 noiembrie 2020. / coordonator: Victor Juc. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021. 284 p. ISBN 978-9975-157-25-4.
 - b. Soluții și recomandări pentru factorii de decizii din instituțiile puterii de stat din RM de ieșire din criza cauzată de pandemia COVID-19: Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 25 mai 2021. / coordonator: Victor Juc. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021. 250 p.
3. Organizarea următoarelor manifestări științifice în contextul realizării scopurilor proiectului:
 - Conferință științifică cu participare internațională - „Meritocrație, profesionalism, integritate: deziderate versus realități” - 19.11.2020
 - Atelier științific - „Evaluarea impactului negativ al crizei cauzate de pandemia Covid-19 asupra capacităților de funcționalitate a instituțiilor puterii de stat din RM” - 09.03.2021
 - Masă rotundă - „Funcționalitatea instituțiilor puterii supreme în stat din Republica Moldova în condițiile pandemiei Covid-19” - 25.03.2021
 - Atelier științific - „Potențial de creștere a capacităților de funcționalitate a instituțiilor puterii de stat din RM în contextul crizei cauzate de pandemia Covid-19” - 15.04.2021
 - Conferință științifică cu participare internațională - „Soluții și recomandări pentru factorii de decizii din instituțiile puterii de stat din RM de ieșire din criza cauzată de pandemia Covid-19” - 25.05.2021
4. Editarea Revistei ICJPS – Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, nr. 3 din 2020 și nr. 1 din 2021.
5. Continuarea colaborării internaționale prin proiectele COST, apropiate subiectului cercetării.
6. Raportarea rezultatelor în cadrul conferințelor științifice internaționale și aprobarea lor la ședința Consiliului Științific al ICJPS.

În contextul implementării proiectului au fost realizate 64 publicații, incl. 2 culegeri de articole, 2 monografii, un articol într-o revistă de peste hotare, 16 articole în reviste de tipul B, 2 în reviste de tipul C, 2 în alte reviste din RM, articole în culegeri științifice publicate în străinătate – 5, articole în culegeri științifice publicate în RM - 27, teze – 7.

În urma cercetărilor din cadrul proiectului s-a constat că:

1. Restricțiile impuse, panica generală, duce la derapaje democratice și tendințe de consolidare a regimurilor autoritare. Au fost limitate drepturile omului și diminuat gradul de libertate personală, cu repercusiuni iminente pe plan politic.

2. Pandemia a evidențiat derapajele sistemului siguranței persoanei și a sistemului securității umane în ceea ce privește ocrotirea sănătății publice. Pandemia a declanșat crize economice, epidemiologice, creșterea sărăciei și a șomajului etc.
3. Accesul la informații devine un factor de segregare socială. Accesul la rețelele online a afectat negativ respectarea măsurilor de distanțare socială. Utilizarea mai intensivă a rețelelor sociale a generat confuzie, a expus persoanele la știri false.
4. În societate, inclusiv la nivel global, persistă o stare de anxietate, determinată de incertitudine și neîncredere în viitor, nu numai de riscul de infecție, ci și de consecințe negative, în principal economice.
5. Cunoașterea riscurilor este insuficientă pentru a combate pandemia. Este nevoie de voință politică. Capacitatea de funcționalitate a instituțiilor RM de a preveni, detecta și răspunde eficient la provocările securitare este limitată de un mediu cu risc securitar sporit.
6. Pandemia determină formarea unui nou raport dintre cetățean și stat. Este o testare a limitelor capacităților de funcționalitate a instituțiilor statale în condițiile activizării multiplelor riscuri pentru stat, societate și cetățean.

Rezultatele obținute determină necesitatea înaintării următoarelor recomandări:

1. Pentru atenuarea impactului negativ al pandemiei asupra funcționalității puterii de stat este necesar de coordonat acțiunile decidenților politici cu activitățile funcționarilor publici în materie de implementare a politicilor publice. În condițiile crizei pandemice, care a deteriorat viața economică, socială și politică, este imperios necesară o guvernare transparentă, responsabilă, profesionistă, eficientă și receptivă. Astfel se poate consolida capacitatea administrativă, prin îmbunătățirea proceselor de luare a deciziilor, asigurarea unei aplicări mai bune a legislației, asumarea voinței politice în coordonarea cadrului legislativ, în promovarea reformelor democratice care pot conduce la responsabilizarea decidenților și la participarea pro-activă a cetățenilor la viața social-politică și, în mod special, la procesul decizional, pe de o parte, și la necesitatea respectării angajamentelor luate de țara noastră în contextul Acordului de Asociere cu UE pe de alta.
2. Guvernare democratică înseamnă atât consolidarea instituțiilor puterii de stat astfel încât acestea să se adapteze la schimbările ce au loc în viața politică, economică și socială, cât și promovarea democrației politice, care să conducă la participarea și responsabilizarea decidenților politici în actul guvernării, în special în contextul crizei provocate de Covid-19. Schimbările sistemice sunt impulsionate de realizarea în practică a noii paradigme de dezvoltare, prefacerile dinamice ale necesităților societății de a se realiza o bună guvernare și instituții eficiente, înalt profesioniste ale puterii de stat. Direcția strategică prioritară a dezvoltării trebuie să devină crearea unui sistem stabil de continuitate a puterii de stat, unită și orientată spre dezvoltarea durabilă a statului RM în baza unei creșteri a eficienței guvernării, iar aceasta ar forma o idee națională care ar uni întreaga societate.
3. Republica Moldova are scopul de a consolida stabilitatea dezvoltării socioeconomice în condiții neprielnice dictate de pandemia de Covid-19. Este necesar să se ia în considerare multe aspecte, inclusiv dinamica așteptărilor și stărilor de spirit ale publicului, nivelul de legitimitate a instituțiilor, respectarea drepturilor civile și a libertăților omului. Deciziile strategice trebuie să fie precedate de o analiză cuprinzătoare a situației. Pentru a spori conformarea voluntară a populației la asumarea măsurilor anti-Covid-19, trebuie implementate campanii de comunicare în sănătatea publică, încurajând încrederea în guvern și alte autorități publice. Astfel, e necesar de a înțelege și a măsura mai corect capacitățile naționale de prevenire, detectare și reacție rapidă la amenințările pandemice. Se recomandă elaborarea Strategiei naționale de comunicare pentru situații de urgență din domeniul sănătății publice în RM. Factorii de decizie trebuie să ia în considerare riscurile bolilor infecțioase atunci când elaborează politici și planuri legate de schimbările climatice, utilizarea terenurilor și planificarea urbană.
4. Trebuie investigat impactul colateral al măsurilor luate în contextul pandemiei asupra stării generale de sănătate a populației, conform definiției OMS, pentru sustenabilitatea demersului și abordării, analizei și evaluării riscurilor securitare în contextul pandemiei Covid-19 și a atacurilor cu știri false, lansate cu scopul de a destabiliza sistemul sociopolitic și de a continua lupta pentru puterea politică prin metode nedemocratice, cu abuzuri și derapaje de la normele democratice. Este important de luat în calcul în procesul de evaluare și adoptare a măsurilor de combatere a pandemiei Covid-19, inclusiv în contextul înțetirii atacurilor cu știri false,

creșterea frecvenței tulburărilor psihice legate de izolarea socială a cetățenilor supuși restricțiilor, agravarea situației legate de alte afecțiuni și maladii în societate, creșterea mortalității generate de alte afecțiuni, evaluarea consecințelor șomajului și a recesiunii economice asupra bunăstării persoanei umane, a colectivităților, a omenirii, impactul asupra calității învățământului în condițiile studiilor la distanță etc.

5. Gama largă a provocărilor și riscurilor de securitate a suferit o diversificare și mai mare în contextul pandemiei actuale Covid-19. Se impune, în mod imperativ, aplicarea universală a principiului securitar al proporționalității măsurilor de precauție, corelate cu pericolele reale, estimate cu exactitate și în baza unui suport științific fundamental. Strategiile și politicile ce se adoptă pentru combaterea pandemiei trebuie să fie proporționale cu gravitatea pericolului. Aplicarea acestui principiu este un mecanism de evitare a derapajelor referitor la încălcarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, mai ales în contextul în care se impune implementarea unei strategii eficiente de contracarare a atacurilor campaniilor mediatiche de știri false asupra opiniei publice în contextul pandemiei, care ar consta în implicarea expertizei și experților, apelarea la cunoștințe veridice și general aprobate de către comunitatea academică.

6. Pentru consolidarea sistemului național de securitate și apărare și asigurarea sustenabilității instituționale a cooperării cu NATO în condiții de pandemie, este indispensabilă intensificarea realizării reformelor, respectând principiul continuității. Un imperativ pe termen scurt este elaborarea, în cooperare cu comunitatea științifică, a unei noi Strategii de securitate națională care să reflecte contextul geopolitic al mediului de securitate internațională și regională, precum și apariția/reapariția noilor riscuri și amenințări 9 geopolitice la adresa componentelor securității naționale declanșate de fenomenul Covid-19. La fel, trebuie elaborat Planul pentru implementarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2022-2026 și Planul pentru implementarea Strategiei militare a RM 2022-2026. E necesar de a completa Strategia națională de apărare prin elaborarea unor amendamente de reglementare a prevenirii și combaterii noilor provocări generate de pandemie.

7. Se cere să e dezvolte strategii de pregătire la provocările securitare locale, ca parte a eforturilor mai largi de planificare a securității regionale și a celei naționale. Guvernul RM urmează să ofere prioritate și să acorde resursele necesare pentru fortificarea sistemului de sănătate, pentru detectarea și reacția rapidă la pericolele sanitare. Se impune includerea în noua Strategie Națională de Sănătate 2030 a prevederilor privind planul național de răspuns la situații de urgență în sănătatea publică. De asemenea, este necesar să se creeze un mecanism dedicat interacțiunii cu sectorul privat, pentru a uni eforturile celor două sectoare (public și privat) la pregătirea unui răspuns consolidat în situațiile de urgență.

8. Este necesar să se ia decizii de management competente bazate pe cercetări științifice. Astfel de decizii vor contribui la păstrarea și menținerea nu numai a nivelului de securitate socială a cetățenilor, ci și la păstrarea sistemului de relații socioeconomice. Este importantă identificarea principalelor tendințe în dezvoltarea sferei sociale pentru a urmări principalii vectori de dezvoltare, analiza lor ulterioară în contextul asigurării unei îmbunătățiri calitative a componentei socioeconomice. Se impune îmbunătățirea structurii asistenței medicale și a măsurilor medicale preventive, a unui sistem extins de furnizare a serviciilor educaționale și a sprijinului social pentru populație, îmbunătățirea calității și accesibilității educației, pentru dezvoltarea masivă a abilităților intelectuale, obținerea de noi abilități. Prin direcționarea finanțării către sectoare sociale cheie, responsabile de nivelul de educație și sănătate al cetățenilor, luând decizii eficiente de management, este posibil de asigurat dezvoltarea calitativă a societății prin restabilirea funcționalității instituțiilor statului, afectată pe perioada pandemiei.